

KANDIDATUPPSATS I BIBLIOTEKS- OCH INFORMATIONSVETENSKAP
AKADEMIN FÖR BIBLIOTEK, INFORMATION, PEDAGOGIK OCH IT
2017:8

- Idrottsföreningar och folkbibliotek**
- en kvalitativ studie av läsfrämjande projekt riktade mot
idrottande barn och unga

EMMELIE ERNST
JULIA FANTENBERG PERSSON

HÖGSKOLAN I BORÅS
VETENSKAP FÖR PROFESSION

© **Emmelie Ernst och Julia Fantenberg Persson**
Mångfaldigande och spridande av innehållet i denna uppsats
– helt eller delvis – är förbjudet utan medgivande.

Svensk titel:	Idrottsföreningar och folkbibliotek – en kvalitativ studie av läsfrämjande projekt riktade mot idrottande barn och unga
Engelsk titel:	Athletic clubs and public libraries – A qualitative study of reading promotive projects directed towards children and young people active in athletic clubs
Författare:	Emmelie Ernst, Julia Fantenberg Persson
Färdigställt:	2017
Abstract:	<p>The purpose of this thesis was to study why public libraries and athletic clubs want to collaborate and how the collaboration can promote reading to children and young people. The Swedish Arts Council granted three million Swedish crowns to public libraries and athletic clubs that collaborated during 2013 and 2014. The outcome was several reading promotional projects directed towards children and young people active in athletic clubs. A qualitative content analysis has been made on the project applications. The findings were that through collaborating with athletic clubs the libraries seek to address a target group hard to reach, develop new collaboration forms and partners. Children and teenagers will learn the importance of reading by educating coaches, trainers and parents to be reading role models. The projects seek to make reading easy and fun. This was accomplished by meeting the participants in an environment they feel comfortable in and turning reading into a part in their everyday life. Some of the methods being used in the projects are reading competitions, book discussions, encouraging storytelling and writing together with easily accessible literature in several formats, for example audiobooks. The collaboration form differs from project to project; some projects have a clear division between the two parts. Others seek to have a close collaboration using each other's qualification to create a long-lasting collaboration that profits everyone involved.</p>
Nyckelord:	Läsfrämjande projekt, barn och unga, bibliotek, idrottsföreningar, ansökningar, Statens kulturråd.

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
1.1 Bakgrund	1
1.1.1 Centrala begrepp	3
1.2 Problemformulering	3
1.3 Syfte	4
1.3.1 Frågeställningar	4
2 Litteratur och tidigare forskning	4
3 Teori och analysredskap	8
3.1 Läsandets cirkel.....	8
3.1.1 Att välja	9
3.1.2 Att "läsa"	9
3.1.3 Reaktion/respons	10
3.1.4 Vuxenstöd.....	10
3.2 Förslag till taxonomi över samarbete mellan bibliotek och föreningsliv	11
4 Metod och material	12
4.1 Urval.....	12
4.2 Bearbetning av material	13
4.3 Forskningsetisk hänsyn	13
5 Resultat	14
5.1 Metoder för läsfrämjande	14
5.1.1 Att välja	14
5.1.2 Att "läsa"	15
5.1.3 Reaktion/respons	16
5.1.4 Vuxenstöd.....	17
5.2 Samverkan	18
6 Analys och diskussion	19
6.1 Metoder för läsfrämjande	19
6.2 Samverkan	21
7 Slutsatser	23
7.1 Reflektion över arbetet	24
7.2 Förslag till fortsatt forskning	25
8 Referenser	26
Bilaga 1 Förteckning över empiriskt material.....	29
Bilaga 2 Mejl till Kulturrådet.....	31

1 Inledning

Monica Rosén (2012) skriver att det i dagens samhälle krävs att barn och ungdomar har god läsförmåga för att klara av det kunskaps- och informationsintensiva samhället. Att kunna ta till sig och läsa text är en nödvändighet. Rosén argumenterar vidare för att läsförståelse och läsförmåga är en samhällelig och individuell nödvändighet likväl som en mänsklig rättighet (Rosén, 2012).

Läsfrämjande och samverkan är viktiga beståndsdelar i folkbibliotekens arbete. Enligt 8§ i SFS 2013:801 ska biblioteken arbeta läsfrämjande. Den läsfrämjande verksamheten ska framförallt vara riktad mot barn och unga. Enligt 2§ i SFS 2013:801 står det att biblioteket har ett demokratiskt uppdrag, vilket bland annat innebär att de ska bidra till kunskapsspridning (SFS 2013:801). I en proposition från regeringen står det att folkbiblioteken idag arbetar mer läsfrämjande mot barn och unga och de arbetar även mer utåtriktat genom bland annat uppsökande verksamhet. Det föreslås även att en nationell målsättning för litteratur och läsfrämjande sätts upp. Folkbiblioteken har en stor betydelse i arbetet med läsfrämjande insatser, bland annat för att biblioteken ofta samarbetar med olika aktörer, till exempel barnavårdscentraler, skolor och förskolor (Prop. 2013/14:3). Kerstin Rydsjö, Louise Limberg och Frances Hultgren anser att biblioteken och andra institutioner kan dra nytta av att samarbeta med varandra för att utveckla verksamheterna och skapa en gemensam förståelse för barns vardagsplatser (Rydsjö, Limberg & Hultgren, 2010).

Statens kulturråd fick 2013 i uppdrag av regeringen att driva en satsning för läsfrämjande insatser riktade mot idrottande barn (Statens kulturråd, u.å.b). Kulturrådet startade då tillsammans med idrottsrörelsen satsningen *PAUS - du och en bok* med målet att idrottsföreningar och bibliotek skulle samarbeta för att bidra till ökad läslust hos unga. Satsningen syftade framförallt till att inspirera idrottsledare till att vara läsande förebilder (Statens kulturråd, u.å.a). Uppdraget pågick mellan 2013 och 2014 men fortfarande ges pengar till samverkansprojekt mellan idrottsrörelsen och bibliotek, många av projekten pågår också fortfarande (Statens kulturråd, u.å.b).

I den här uppsatsen undersöker vi varför folkbiblioteken och idrottsrörelsen väljer att samverka samt vilka metoder som används för att främja barns läsning utifrån kulturrådets satsning.

1.1 Bakgrund

Med bakgrund av Statens offentliga utredning (SOU 2012:65) som genomfördes 2012 där det framkommit att läsförståelsen är mycket dålig hos framför allt unga pojkar (SOU 2012:65) ville regeringen göra en satsning som skulle få unga att läsa mer genom vuxna förebilder, i det här fallet idrottsledare (Regeringskansliet, 2013). Kulturrådet fick totalt tre miljoner av regeringen, en miljon kronor att disponera under det första året, 2013, och två miljoner kronor att dela ut det andra året, 2014.

Uppdraget som Kulturrådet fick från regeringen gick ut på att region-, läns- och kommunbibliotek skulle samarbeta med idrottsföreningar för att göra litteratur tillgänglig för barn som idrottar. Riksidrottsförbundet var också en samarbetspartner i projektet (Regeringskansliet, 2013). Riksidrottsförbundet är en organisation som ska stödja, leda och företräda svensk idrott i gemensamma frågor, de ska även stötta idrottsföreningarna i arbetet med värdegrundsfrågor. Organisationen består av självständiga föreningar med människor som gått samman och betalar medlemsavgift vilket gör förbundet till en ideell förening (Statens kulturråd, u.å.b; Riksidrottsförbundet, 2015).

SISU Idrottsutbildarna är idrottens studieförbund som verkar för att utveckla idrott och att bilda och utbilda inom idrotten på alla olika nivåer och för alla olika åldrar. De vill stimulera människors lärande och har bland annat ett eget bokförlag där de ger ut utbildningsmaterial med nytta för både aktiva i idrottsrörelsen och allmänheten (SISU Idrottsutbildarna, 2017). SISU blev tilldelade uppdraget av Riksidrottsförbundet i och med att de ansåg att det var en utbildningsåtgärd (Statens kulturråd, u.å.b).

I en slutrapport som utkom 2015 presenterar Kulturrådet utfallet av *PAUS - du och en bok*. De granskade inte projekten utan sitt eget uppdrag. I slutrapporten står det att målet främst var att skapa fler kontaktytor mellan idrottsföreningar och kommun-, läns- och regionbibliotek med syfte att ge idrottande barn och unga tillgång till litteratur (Statens kulturråd, u.å.b). Hur många projektansökningar som kom in till Kulturrådet är enligt dem själva svårt att svara på. Det beror på att några av projekten söker nya pengar varje år och det går därför inte att avgöra hur stort antal unika projekt som kommit in enligt M. Telenius (personlig kommunikation, 24 april 2017). Antalet beviljade ansökningar var 28 stycken och många av projekten drivs fortfarande. Ansökningarna såg olika ut men några metoder var återkommande: arbetet med läsande förebilder, tillgängliggörande av litteratur, social läsning, bokpresentationer samt lästips (Statens kulturråd, u.å.b). Nya relationer har skapats mellan idrottsrörelsen och folkbiblioteken, det går också att se att det skett en ökning av läsfrämjande insatser inom idrottsrörelsen. Idrottsrörelsen och folkbibliotek är två organisationer som båda har betydelse för utvecklingen hos barn och unga. Båda parter, Kulturrådet och Riksidrottsförbundet, ser ett behov av att ha fortsatt kommunikation om de läsfrämjande insatserna. Vid bedömningarna av projektansökningarna som kom in tittade Kulturrådet särskilt på följande aspekter: samverkan, långsiktighet, levandegörande, delaktighet och vilka olika medieformer som använts. Kulturrådet tittade även på om de tagit hänsyn till genus- och jämställdhetsaspekter (Statens kulturråd, u.å.b). De som kunde och som fortfarande kan söka bidrag hos Kulturrådet är verksamheter som anordnar läsfrämjande insatser för allmänheten. Exempel är bibliotek, idrottsföreningar och kommuner, en enskild person kan dock inte söka bidrag av Kulturrådet (Statens kulturråd, u.å.c).

Grunden till Kulturrådets satsning *PAUS - du och en bok* finns i att det internationellt skett en del liknande kampanjer som varit lyckade. Storbritannien har bland annat arbetat med fotbollsstjärnor som varit läsande förebilder. Ett annat föregångsland är Norge som mellan 2006 och 2008 drev ett liknande projekt där bibliotekarier tog med sig bokbagar och åkte ut till arenor och idrottsanläggningar för att vara där barnen var. Den primära målgruppen för satsningen var ungdomar mellan 13 och 19 år men även vuxna elitidrottsutövare och tränare omfattades. Satsningen lyfte även fram elitidrottare

som fungerade som läsande vuxna förebilder. Norges satsning drevs däremot av endast en förening, Föreningen !les, som med bidrag från norska kulturrådet och ABM-utvikling arbetade tillsammans med bibliotekarier och idrottsföreningar (Foreningen !Les, u.å.).

I Sverige har det också funnits föregångsprojekt. *I rörelse* är ett projekt som pågick 2005 till 2007 och hade som syfte att förena kultur och läsning, ansvarig var SISU Västerbotten och Länsbiblioteken i Västerbotten. Det fanns två målsättningar med projektet, att få idrottande barn att läsa och att få stillasittande barn att röra mer på sig. Ett annat mål var att skapa fler förebilder genom att uppmuntra idrottsledare till att läsa. Totalt deltog sju bibliotek och åtta idrottsföreningar. Aktiviteterna som ingick var bland annat lästävlingar, bokväskor att ta med på tävlingar och cuper, författarbesök samt läger. Biblioteken som medverkat säger att det varit givande att skapa kontakt med idrottsföreningar. Positivt är att projektet varit tillåtande, då det var en ny samverkansform och nya aktiviteter kunde verksamheten och aktiviteterna utformas på nya sätt (Slutrapport, u.å.).

1.1.1 Centrala begrepp

Rydsjö (2012) skriver om begreppen "samarbete" och "samverkan". Enligt författaren är det ofta otydligt om den som använder begreppen skiljer dem åt eller använder dem synonymt. Danermark (2000) framhåller att samverkan är något större än samarbete. Samverkan är något som görs tillsammans med andra mot ett visst mål, medan samarbete är något vi gör i olika sammanhang i vardagen. Eriksson, Lindencrona, Olsson och Puskeppeleit (2007) anser att samverkan är något som går över olika sektorsgränser och ger möjlighet till nya lösningar. Nya arbetssätt prövas och bidrar till nya perspektiv.

I den här uppsatsen kommer begreppet "samverkan" att användas då det handlar om två skilda verksamheter, bibliotek och idrottsrörelsen, som inte vanligtvis arbetar tillsammans och ingår alltså inte i det vardagliga arbetet.

Initiativ till projekten togs av både bibliotek och idrottsföreningar. När ordet aktörer används är det alltså för att inkludera både biblioteken och idrottsföreningarna. I den här uppsatsen avser ordet "bibliotek" kommun-, region- och länsbibliotek, om inget annat anges.

1.2 Problemformulering

Bibliotek har en tradition av att samverka med olika aktörer såsom barnavårdscentraler, skolor och studieförbund, en annan samverkanspartner är idrottsföreningar. Vanligen handlar det då om läsförbättringsinsatser riktade till barn och unga. Denna samverkansform är relativt ny men det har ändå genomförts utvärderingsstudier. De flesta har tittat på efterverkan av projekten och utvärderat hur det har gått och vad som har varit bra respektive dåligt, ett exempel är Kulturrådets slutrapport (Statens kulturråd, u.å.b). En undersökning behöver därför göras för att öka förståelsen för samverkan mellan bibliotek och idrottsrörelsen. Kulturrådets slutrapport (Statens kulturråd, u.å.b) har enbart utvärderat sitt eget arbete och undersökt hur väl ansökningarna stämde

överens med utlysningen. Ansökningarna i den här studien har undersökts utifrån vad som motiverar bibliotek och idrottsrörelsen att samverka samt vilka läsfrämjande metoder som har använts. För att kunna se vad som motiverar aktörerna att samverka och vilka läsfrämjande metoder som används vill vi analysera de beviljade projektansökningarna till Kulturrådets satsning där bidrag gavs till projekt med fokus på läsning för idrottande barn och ungdomar.

1.3 Syfte

Den här uppsatsen syftar till att nå fördjupad kunskap om varför bibliotek och idrottsföreningar väljer att samverka samt vilka metoder som används för att främja barns läsning. För att uppnå syftet ska de beviljade projektansökningarna till Kulturrådets satsning analyseras.

1.3.1 Frågeställningar

Problemformuleringen och uppsatsens syfte har lett fram till följande två frågeställningar:

- Vilka metoder använder sig projekten av för att främja barns och ungas läsning?
- Varför vill bibliotek och idrottsrörelsen samverka med varandra?

2 Litteratur och tidigare forskning

I det här avsnittet kommer tidigare litteratur och forskning som finns inom ämnet att presenteras. Tidigare studier kring idrott och läsning är begränsad, däremot finns litteratur om bibliotek och läsfrämjande samt om samverkan och samarbete med bibliotek. De flesta studier som ligger till grund för det här arbetet handlar om samverkan mellan bibliotek och någon annan organisation där syftet varit att arbeta läsfrämjande. Studierna lyfter också fram de effekter som kommer av att samverka över organisationsgränserna samt hur läsfrämjande gynnas av samverkan. Två studier har projektansökningar som empiri, vilket även den här studien kommer att utgå ifrån.

Liza Palmer och Elizabeth Peterson har genomfört en studie, *Grassroots Collaboration: Growing Community with the "One Book, One Community" Program* (2007) i North Carolina, med målet att alla i ett samhälle eller *community* under en begränsad tid skulle läsa samma bok. Det här ville de göra för att främja läsning och författarna ansåg att det var ett bra tillfälle för bibliotek att samarbeta med andra aktörer. Bland annat samverkade de med skolor, andra bibliotek, lokalmedia, äldreboenden och bokhandlare. Författarna nämner att samverkan med lokala artister, författare och andra personer eller aktörer i samhället kan leda till framtida samarbeten och de var nöjda med de nya kontakter och samverkanspartners som de fått. Palmer och Peterson skriver att samarbete och kontakt med olika aktörer är bra därför att alla har olika slags tillgångar och kompetenser. Exempelvis hade de under deras projekt kontakt med en skola som hade möjlighet att trycka upp affischer och en egen tv-studio. De nämner även kontakten med eleverna som värdefull (Palmer & Peterson, 2007).

Vidare ansåg författarna att "One Book, One Community" var en möjlighet för biblioteken att visa på vikten av litteracitet och läsning. Det var även en möjlighet för biblioteket att visa upp sina resurser och locka nya besökare. Palmer och Peterson argumenterar för att ett av bibliotekens huvuduppdrag är att arbeta läsfrämjande. Ett effektivt sätt att uppnå bibliotekets mål är att använda sig av uppsökande verksamhet. Att göra nyskapande och kreativa aktiviteter kan få fler att upptäcka biblioteket och använda de resurser som finns (Palmer & Peterson, 2007).

Holt Zaugg och Curtis Child beskriver i sin artikel *Collaborating with Nonlibrary Faculty for Assessment and Improved Instruction* (2016) ett samarbete mellan sociologistuderenter och en bibliotekarie på Brigham Young University. Samarbetet pågick mellan 2014 och 2015 och studenterna arbetade med ett eget projekt under terminen, bibliotekarien hade inget pedagogiskt uppdrag men fanns med som ett extra stöd. Studien genomfördes under en kurs i kvalitativ forskningsmetodik. Författarna skriver att studenterna fick en annan syn på bibliotek och utnyttjade det på ett annat sätt än tidigare. I den här kontexten blev studien ett samarbete där biblioteket underlättade för studenterna genom ett uppsökande program (Zaugg & Child, 2016).

Cenza Fulco och Victoria Debbie Lee har genomfört ett projekt där det skedde ett samarbete mellan ett bibliotek och en fotbollsförening. Projektet heter *Read Like a Demon: Football Heroes Promoting Reading to Primary School Students* (2010). Projektet var ett samarbete mellan Casey- Cardinia Library Corporation och Melbourne Football Club (The Demons) i Casey Australien. Syftet med projektet var att arbeta läsfrämjande för att få grundskoleelever att läsa mer och öka sin läskunnighet. Författarna anser att läsning och sport är en bra kombination då idrottsförebilder kan öka elevernas läskunnighet, läslust och självförtroende vad gäller läsningen. Ett litteracitetsprogram framtogs som en grund för projektet. Programmet innebar bland annat att deltagarna skulle få välja själva vad de ville läsa och sedan recensera det. Deltagarna skulle också få tillgång till gratis böcker, det skulle finnas förebilder i form av fotbollsspelare och workshoppar med författare. Målet med workshopparna var att få eleverna att vilja skriva sina egna historier och få dem att läsa mer. Projektet har tagit hjälp av fotbollsspelare som visat att de tycker om att läsa, att det är viktigt att läsa och att det är "coolt" att läsa. Fotbollsspelarna har bland annat berättat om böcker de har läst, läst för eleverna, pratat med eleverna om böcker och läsning samt lyssnat på när eleverna har läst för dem. Författarna sammanfattar projektet som lyckat och att det har gjort att eleverna har upptäckt läsglädjen och börjat läsa mer (Fulco & Debbie Lee, 2010).

Amira Sofie Sandin (2011) har genomfört en undersökning, *Barnbibliotek och lässtimulans - Delaktighet, förhållningssätt, samarbete*, rapporten består av en kartläggning över läsfrämjande projekt för barn och unga. Sandin granskade slutrapporter från Svenska lässtimulerande projekt med syftet att lyfta fram de erfarenheter och synsätt som kom till uttryck i projektrapporter och projektansökningar. Undersökningen är ingen granskning av projekten snarare en kartläggning för att se vilka teman och centrala frågor som går att urskilja i projektrapporterna. De teman som specifikt studerades var fenomen, samarbetsmetoder, redskap och samarbete. Även vilka olika motiv och anledningar till varför projekten startats upp och genomförts går att urskilja i materialet. De oftast förekommande motiven var att utveckla och anpassa

verksamheten till nya behov, att testa nya arbetsmetoder, utveckla samverkan och fortbildning. Ett av projekten som granskades var *I rörelse* som var just en samverkan mellan idrottsrörelsen och bibliotek. De ville förena idrott och kultur samt bryta idrottens könsnormer. Sandin noterar att förutsättningarna skiljer sig åt för de olika aktörerna, bibliotekarierna genomförde *I rörelse* på arbetstid medan tränarnas arbete var ideellt (Sandin, 2011).

I granskningen av projekten har Sandin noterat något som kan vara problematiskt. Många av projektens mål innehöll ord som läslust och/eller läsintresse vilket gör målen svåra att utvärdera i och med att det är svårt eller nästan omöjligt att mäta till exempel läslust. Det är dessutom viktigt att definiera vad som menas med exempelvis läslust i just det specifika projektet. För att vara säker på att målen går att utvärdera är det enligt författaren bättre att uttrycka sig konkret. Sandin ser även i många av projekten att barnen själva sällan är delaktiga i utformningen av dessa. Det redogörs sällan för hur projekten förankras hos barnen (Sandin, 2011).

Catarina Schmidt har i sin rapport "*Vi packar mängder med böcker, kanelgiffjar, saft och kör ut*": en rapport om läsfrämjande insatser hos folkbiblioteken i sex län/regioner (2015) analyserat läsfrämjande insatser som genomförts under 2011-2013 i Sverige. Rapporten är en förstudie som ett första steg för att skapa en kartläggning över läsfrämjande insatser på folkbibliotek. Författaren utgår i rapporten från ett vidgat textbegrepp, vilket innebär att text även kan vara auditiv, talad, visuell, baserad på nutida informationsteknik och skriftlig. Schmidt skriver vidare att syftet med rapporten är att nå fördjupad kunskap om läsfrämjande insatser, hur de utförs och undersöka hur dessa skildrar folkbibliotekets demokratiska uppdrag. Metoden som används är en enkätundersökning vilket passade för ändamålet då de ville samla in en dokumentation och kartläggning över folkbibliotekens läsfrämjande insatser. Respondenterna i undersökningen var de bibliotekarier på folkbiblioteket som arbetade med läsfrämjande insatser. Enkätundersökningen berörde tankar och uppfattningar bibliotekarierna har om deras läsfrämjande insatser. Den undersökte även vilka läsfrämjande insatser som genomförts och hur dessa kan beskrivas enligt bibliotekarierna (Schmidt, 2015).

Resultatet i Schmidts rapport visar att det främsta skälet till att ett läsfrämjande arbete genomförs är olika riktlinjer, planer och lagar samt brist på eller upplevt behov av en viss aktivitet. Författaren anser att ett annat skäl är för ens egen kompetensutveckling. Det framkommer också att insatserna görs på grund av egna traditioner, erfarenheter och intressen. Enligt rapporten motiverade bibliotekarierna insatserna med hjälp av slutsatser från rapporter, tidigare forskning och utvärderingar. Schmidt visar i sitt resultat på att folkbiblioteken genomför flertalet läsfrämjande insatser som karaktäriseras av mångfald och variation. En konflikt visade sig mellan betoningen på aktivt kunskapssökande, läsning och bildning å ena sidan och betoningen på tillgång till nutida informationsteknik, medier, tjänster och litteratur å andra sidan. Avslutningsvis anser författaren att det är viktigt att folkbiblioteken fortsätter vara en mötesplats och bibehåller det demokratiska uppdraget. För att det här ska vara möjligt hävdar författaren att diskurser och normer kring läsfrämjande behöver ifrågasättas (Schmidt, 2015).

Kerstin Rydsjö har i rapporten *Dags att höja ribban!? En rapport om samverkan mellan barnhälsovård och bibliotek kring små barns språk- och litteracitetsutveckling* (2012) sammanställt och granskat samverkan mellan bibliotek och barnhälsovård i Sverige. Rydsjö har som mål att visa upp de projekt som varit framgångsrika likväl som de som haft svårigheter och problem. Vidare skriver författaren att målet är att utveckla samverkan mellan bibliotek och barnhälsovård. Barnhälsovård och bibliotek är två olika områden som har samma intresse och ansvar för barns litteracitetsutveckling men de angriper uppdraget på olika sätt. Enligt författaren krävs och förväntas det ofta att organisationer som arbetar med och för barn ska samverka för att barnets rättigheter ska stärkas. Författarens intryck är att när olika yrkesgruppers kunskaper är konkretiserade, när ledningen har förankrats i samarbetet och när informationskanaler är bearbetade är möjligheten stor att de nya kunskaperna kan användas för fortsatt samverkan (Rydsjö, 2012).

Rydsjö argumenterar för att bibliotekarier har en självklar plats när det gäller samverkan kring barns läsning och språk. I förhållande till tidigare studier saknas läslusten hos barn idag. Bibliotekarier har god kunskap om litteratur för barn och har även kompetens kring hur barns läslust kan stimuleras. Rydsjö skriver att det framkommer i flera studier att arbetet med barns litteracitets och språkutveckling är viktigt för flera aktörer i samhället, därför bör samverkan utvecklas i kommunerna. Något som stärker samverkan och bidrar till verksamhetsutveckling är gemensam fortbildning. Slutligen anser författaren att det är viktigt att samverkan mellan olika aktörer utvecklas då det finns olika kompetenser och kunskaper som är nödvändiga för att barns litteracitet och språk ska utvecklas (Rydsjö, 2012).

Sabina Holmberg och Anna Johansson har i sin kandidatuppsats *Vad är läsfrämjande? En studie av läsfrämjande projekt på folkbibliotek med stöd från Statens kulturråd* (2015) genomfört en undersökning med syftet att studera folkbibliotekens arbete med läsfrämjande på svenska bibliotek. Författarna ville även undersöka vilka synsätt folkbiblioteken hade på läsning. För att studera det här analyserade författarna projektansökningar och deras redovisningar. Projekten hämtades från Kulturrådet och det var de beviljade projekten som undersöktes. De projekt som analyserades hade beviljats bidrag 2012 och sammanlagt studerades 17 stycken som alla hade initierats av folkbibliotek. I projektansökningarna och redovisningarna beskriver folkbiblioteken kort vad de ämnar göra och vad de har gjort för typ av läsfrämjande arbete. Utifrån projektansökningarna och redovisningarna har det genomförts en kvalitativ innehållsanalys där olika teman och kategorier har tagits fram. Holmberg och Johansson har vid analysen utgått ifrån deras två teorier och i och med detta delat in resultatet i två övergripande teman: bibliotekariens litteraturförmedlande roll och projektens syn på läsning. Holmbergs och Johanssons studie liknar till stor del den här uppsatsen. Bland annat har de använt samma slags empiri förutom att författarna även har analyserat projektredovisningar. Det som undersöks i Holmbergs och Johanssons kandidatuppsats är läsfrämjande på folkbibliotek till skillnad från den här studien där läsfrämjande genom samverkan undersöks.

Resultatet i Holmbergs och Johanssons (2015) kandidatuppsats visade att litteraturen ofta användes för att skapa delaktighet och tillgänglighet samt för att locka till läsning. En annan sak som noterades var att de flesta biblioteken arbetade utifrån det vidgade

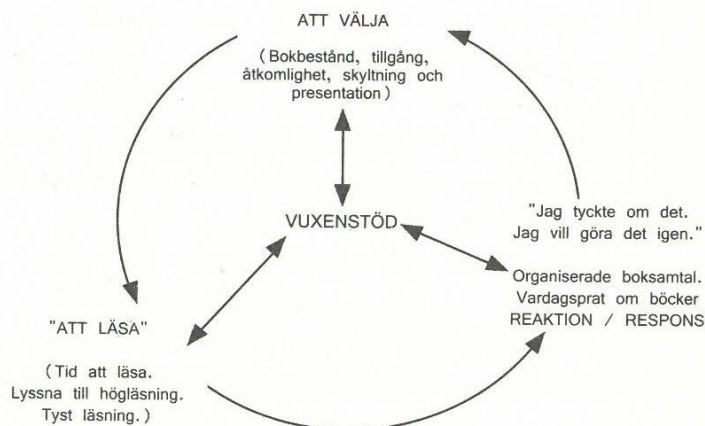
textbegreppet, det viktiga var inte vad som lästes utan att det lästes. I flera projekt har det använts nyskapande och innovativa idéer på läsfrämjande arbetssätt såsom olika konstformer och media. Författarna noterade även att det i projektansökningarna och redovisningarna varit en viktig del att diskutera det som har lästs. Några av målen med projekten har varit att öka samverkan med andra organisationer och verksamheter. Andra mål har varit att öka utlån och besöksstatistik samt att skapa inflytande och delaktighet. För flertalet av projekten har uppsökande verksamhet varit en viktig del för att ta sig dit där den tänkta målgruppen befinner sig. Biblioteken har genom att vara motiverande, inspirerande, nytänkande och påhittiga försökt utveckla nya metoder för att arbeta läsfrämjande. Trots att biblioteken på flera sätt arbetat nyskapande syns fortfarande de mer traditionella formerna av läsfrämjande arbete såsom exempelvis författarböcker, bokprat och bokcirkel i projekten (Holmberg & Johansson, 2015).

3 Teori och analysredskap

Vi har valt att använda oss av två olika teoretiska modeller. Den ena är *Läsandets cirkel* av Aidan Chambers och den andra är *Förslag till taxonomi över samarbete mellan bibliotek och föreningsliv* av Malin Ögland. Båda modellerna har använts som redskap vid analysen av vår empiri. Läsandets cirkel har fungerat som analysverktyg för frågeställningen om metoder för läsfrämjande. Taxonomin har använts för att studera frågeställningen om samverkan.

3.1 Läsandets cirkel

Aidan Chambers har i boken *Böcker inom och omkring oss* (2011) utvecklat en teoretisk modell för vilka olika delar som behövs för barns och ungas läsning. Modellen består av fyra olika delar: *att välja*, *att "läsa"*, *reaktion/respons* och *vuxenstöd*. *Vuxenstöd* ska finnas med även i de andra tre delarna därav är den placerad i mitten av cirkeln (se figur 1). Dessa fyra olika delar ska fungera som en helhet och ska hjälpa barn att bli nyfikna, tänkande och intresserade läsare. De olika delarna för oss tillbaka till början av cirkeln igen.

Figur 1 (Chambers, 2011, s. 15)

3.1.1 Att välja

Chambers (2011) diskuterar kring att vid val av böcker väljer vi alltid utifrån det som är åtkomligt för oss: e-böcker, tidningar, internet, böcker med mera. Risken är högre att en person inte finner något som hen är intresserad av ifall det endast finns ett begränsat urval böcker. Vidare anser Chambers att samma sak sker ifall det finns ett stort urval böcker men av enbart en genre. Böckerna måste även vara tillgängliga så att användarna har möjlighet att använda dem. Presentationen och uppställningen av böckerna är också viktig då det kan påverka om en bok väljs ut eller inte. En annan viktig del enligt Chambers är att böckerna är åtkomliga så att de till exempel inte är inlåsta eller bara får läsas vid speciella tillfällen. Chambers konstaterar att för att vi ska läsa behövs ett bra utbud med böcker och bland dessa böcker är det nödvändigt att det finns sådana som vi är intresserade av samt att de är åtkomliga så att vi får möjlighet att läsa dem. I den här delen innebär *vuxenstödet* att när ett barn börjar lära sig att navigera i ett bokutbud och välja bland litteraturen är det viktigt att hen får prova sig fram men att en vuxen finns tillhands ifall barnet behöver hjälp (Chambers, 2011).

3.1.2 Att "läsa"

Nästa del i cirkeln är att "*läsa*", enligt Chambers (2011) finns det ingen poäng med att *välja* böcker som sedan inte läses. Chambers poängter att anledningen till att ordet "läsa" är skrivet inom citationstecken är för att läsning inte nödvändigtvis behöver innebära att läsa en traditionell fysisk bok, begreppet kan också innefatta flera olika typer av läsning. "Läsning" kan även innebära att *välja* ut vilken bok som ska läsas, avgöra ifall en ska byta bok eller fortsätta på boken, titta på olika böcker i en bokhylla, lyssna på någon som läser högt ur en bok med mera. Det är enligt Chambers viktigt att ge barnen kontinuerligt beröm när de klarar av något läsningsrelaterat. Chambers diskuterar även kring vikten av att få tid till att läsa då att lära sig läsa tar tid. För att få ut så mycket som möjligt av läsningen anser Chambers att det ska vara en lugn miljö där

det inte är störande ljud runt omkring. Vidare anser författaren att en tyst läsplats är av betydelse då det får barnen att inse vikten av läsning när det inrättas en speciell plats för aktiviteten. I den här delen består *vuxenstödet* av att hjälpa dem att koncentrera sig på en text under en längre tid samt att ge barnen tid till att läsa (Chambers, 2011).

3.1.3 Reaktion/respons

Enligt Chambers (2011) sker det någon form av reaktion när en person läser. Personer blir påverkade av det som de läser på flera olika sätt. Reaktionen kan till exempel bli spänning, intresse, leda, uppskattning, nöje, fascination och så vidare. Chambers anser att två reaktioner är av betydelse för att barn och unga ska bli reflekterande läsare. Den första reaktionen är att barn vill prata om det de har läst med någon annan. Genom att prata med någon om boken vill de få svar på vad känslan de fick av att läsa boken innebär, vad boken betydde samt anledningen till att boken kändes viktig för dem. Den andra reaktionen är att ett barn vill uppleva samma sak igen när de har läst en bok som de uppskattade. Barnet kan då vilja läsa om boken, läsa en bok av samma författare eller läsa en bok som liknar den andra. När ett nytt val görs startar ett nytt varv av Läsandets cirkel.

Samtal om böcker kan delas in i två olika typer: formellt boksamtal och informellt vardagsprat. Det formella boksamtalet är mer strukturerat till exempel de diskussioner som förs i ett klassrum medan det informella är det som sker dagligen mellan vänner eller familj. Både det formella och informella samtalet leder oss vidare i Läsandets cirkel. Chambers argumenterar för att ett barn ska bli en tänkande läsare behöver hen läsa med eftertanke och koncentration samt reflektera över det som hen läser. För att öka barns läslust är det även viktigt att de får vara delaktiga. Enligt Chambers brukar personers entusiasm och intresse öka när de får vara med och organisera och planera. Den här känslan kan sedan spridas vidare till andra. I den här delen består *vuxenstödet* av att de vuxna ska finnas till hjälp för att visa hur barnen ska reflektera och analysera texter de har läst (Chambers, 2011).

3.1.4 Vuxenstöd

Vuxenstöd ska finnas med även i de andra tre delarna därför är den placerad i mitten av cirkeln. Barns läsning möjliggörs genom *vuxenstöd*. En vuxen i barnets närhet kan finnas tillhands vid läsning för att till exempel hjälpa barnet att förstå det hen läser om texten är svårförståelig. Genom att hjälpa ett barn med läsning bidrar den vuxne även till sin egen läsutveckling. I läsandets cirkel är de vuxnas uppgift att hjälpa barn att bli reflekterande läsare genom att stimulera deras läsning och erbjuda barnen böcker att läsa. De vuxna ska även hjälpa till att hitta böcker, diskutera böcker samt berömma barnet. Avslutningsvis ska de vuxna vara läsande förebilder för att barnen ska se vuxna läsa och genom dem bli inspirerade att själva läsa (Chambers, 2011).

3.2 Förslag till taxonomi över samarbete mellan bibliotek och föreningsliv

Malin Ögland på Regionbiblioteket i Stockholm har tagit fram en guide med olika taxonomier för alla de olika samverkansformer som bibliotek kan ha, bland annat samverkan med föreningslivet (Ögland, 2013, s. 31). Taxonomin för samverkan mellan föreningsliv och folkbibliotek innehåller sju nivåer och det är den som har använts i den här studien. Öglands taxonomi är i sin tur en bearbetning av David Loertschers taxonomi för samarbetet mellan skolbibliotek och deras mediaprogram. Taxonomin består av olika nivåer som samverkan mellan två aktörer kan befinna sig på (Loertscher, 2000, s. 10).

Den första nivån innebär att biblioteket fungerar som en kanal för föreningen att sprida sin information genom att lägga ut broschyrer eller ha utställningar om sin verksamhet.

I nivå två ingår samverkan som sker då och då. Det kan handla om att bibliotekets lokaler står till förfogande för föreningens verksamhet.

I nivå tre av samverkan ingår att biblioteket sett till att deras medieutbud står i relation till vad det lokala föreningslivet efterfrågar. De program som anordnas av föreningen marknadsförs både av biblioteket och av föreningen. Biblioteket använder föreningen som ett sätt att nå ut till dem som kan ha intresse av bibliotekets utbud.

Nivå fyra innebär att planering, finansiering, marknadsföring och genomförande av verksamhet sker tillsammans av både föreningen och biblioteket.

Samverkan på nivå fem innebär att förening och bibliotek tillsammans planerar för verksamhet som sedan genomförs av föreningen men som fortfarande har allmänheten som målgrupp.

Den sjätte nivån innehåller samverkan där båda parter får chans att använda sina specialistkompetenser. Till exempel genom informationssökning åt föreningar eller att föreningen delar med sig till biblioteket av sin specialkunskap. Nivån innefattar även att föreningens kompetens eller verksamhet utökas genom att biblioteket medverkar med sina medier.

Nivå sju innebär att ett av bibliotekens uppdrag ska vara att samverka med föreningar för att bidra till lärande, hälsa, gemenskap och en känsla av sammanhang för kommuninvånarna (Ögland, 2013, s. 31).

Kulturrådets slutrapport (Statens kulturråd, u.å.b) nämner också Ögland (2013), de bedömer att samverkan mellan bibliotek och idrottsrörelsen hamnar på nivå fem eller sex i Öglands taxonomi.

I uppsatsen har de fyra delarna av Läsandets cirkel använts vid framtagningen av teman i empirin, för att se hur de fyra aspekterna tagit sig uttryck i de enskilda projektansökningarna. Öglands taxonomi har till största delen använts i diskussionen där det undersökts hur väl det som skrivits om samverkan i ansökningarna stämmer

överens med de sju nivåerna i modellen. Kapitlet *Metod och Material* kommer mer ingående beskriva hur vi använt oss av modellerna.

4 Metod och material

I det här kapitlet kommer vi att beskriva vår metod, vårt urval och tillvägagångssätt. Som insamlingsmetod har vi använt oss av dokumentinsamling. Enligt Bryman (2011, s.488) finns det flera olika typer av dokument. Det som vi har fokuserat på är officiella dokument från statliga myndigheter vilket innebär dokument som kommer från olika organisationer, myndigheter och företag.

Vi har velat ha ett brett underlag för studien och därför strävat efter att samla in ett stort antal projektansökningar. För att möjliggöra detta har dokumentinsamling använts som insamlingsmetod. Intervjuer hade kunnat ge en mer utförlig empiri men om det använts som metod hade det inte varit möjligt att intervjua alla de ansvariga för projekten som vi nu har analyserat. En dokumentinsamling genererar mer empiri från fler källor på kortare tid än vad till exempel intervjuer gör vilket leder till en bredare kartläggning över ämnet.

4.1 Urval

Empirin i den här studien består av de ansökningar som skickades in till Kulturrådets satsning *PAUS – du och en bok*. Materialet samlades in med hjälp av en handläggare på Kulturrådet som efter förfrågan skickade ansökningarna till oss. För att undersökningen inte skulle bli alltför stor i förhållande till tidsbegränsningen valde vi att avgränsa till de projekt som beviljats bidrag. Det var sammanlagt 28 projektansökningar som beviljades men i vår studie har vi analyserat 25 av dessa. Två av ansökningarna som räknades bort hade ingen användbar information för den här undersökningen. Det var även två ansökningar som hade olika diarienummer men vid närmare granskning var det samma innehåll, därför räknades en av dessa bort. Merriam (1994, s.122) skriver att dokument är skapade utanför forskningens sammanhang och har därför större anknytning till verkligheten i och med att de inte är påverkade av undersökningens syfte (Merriam, 1994). Våra dokument är skapade med syftet att få bidrag och de är också skapade utifrån utlysningens kriterier. Dock är de inte skrivna för den här studiens syfte.

Från början ville vi undersöka projektredovisningar men dessa visade sig inte innehålla den information vi sökte. Vi ville istället fokusera på motiveringar till varför bibliotek och idrottsrörelsen vill samverka samt vilka metoder som används för att arbeta läsfrämjande. I och med detta ansåg vi att projektansökningar var den mest lämpliga empirin.

Ansökningarna består av ett formulär med elva fritextrutor, max tusen tecken i varje ruta, där ansvariga ska fylla i sådant som syftet med projektet, målet, arbetsfördelning, målgrupp och hur projektet berör frågor om jämställdhet, genus, etnicitet och mångfald. De delar vi främst studerat är syfte, mål och tillvägagångssätt. Syftet med projekten är ofta att öka barns och ungas läsning, målet är vanligen att fler ska upptäcka biblioteket och dess resurser. De tillvägagångssätt som aktörerna beskriver är bland annat att de vill

använda sig av högläsning, läsande förebilder, bokcirklar, författarbesök, nya medier med mera. Aktörerna beskriver även fördelarna med att samverka, till exempel att de har olika kompetenser och möjligheten till att nå en ny målgrupp. Projektansvariga ska även fylla i hur mycket pengar de önskar samt vad pengarna ska gå till. Den ekonomiska delen av ansökningarna har vi inte tittat närmare på i denna studie. Fem stycken ansökningar var inskickade av idrottsförbund och 20 stycken var inskickade av bibliotek.

Ansökningarna har tilldelats ett identifikationsnummer, som har använts vid hänvisning till ansökningarna. En förteckning över projektansökningarna återfinns i bilaga 1.

4.2 Bearbetning av material

En kvalitativ innehållsanalys har gjorts efter insamling av ansökningarna, vilket innebär analys av texter och dokument utifrån teman och kategorier i dessa (Bryman, 2011, s. 281). Vi har analyserat empirin utifrån två perspektiv dels vilka metoder för läsfrämjande som framkommer och dels hur aktörerna samverkar. Chambers modell har varit utgångspunkt för det första perspektivet, metoder för läsfrämjande. Exempelvis var det möjligt att urskilja tre teman i ansökningarna utifrån delen *att "läsa"*. Dessa var att ge tid för läsning, skapa rum för läsning och genomföra läsfrämjande aktiviteter. Alltså användes modellen som ett verktyg för att urskilja teman i ansökningarna. Det som framkommit om samverkan i ansökningarna har vi jämfört med de sju olika nivåerna i Öglands taxonomi. Här användes alltså taxonomin som ett verktyg för diskussion.

Bryman (2011) hänvisar till Scotts (1990) fyra kriterier för bedömning av dokument: autenticitet, trovärdighet, representativitet och meningsfullhet, och anser att dokument insamlade från statliga myndigheter ofta är meningsfulla på grund av att de för forskaren är begripliga och tydliga (Bryman, 2011, s. 495). Thurén (2013) skriver om fyra källkritiska kriterier, äkthet, tidssamband, oberoende och tendensfrihet. När vi läst ansökningarna har vi haft två av dessa i åtanke: vad de haft för syfte, äkthet, och vad som kan ha påverkat det som står i dokumenten, oberoende (Thurén, 2013, s. 7-8). Empirin består av ansökningar, som är skrivna i syfte att få ekonomiskt bidrag. Risker som det kan föra med sig är till exempel att bara vissa motiv skrivs ut. Ett annat exempel är att i några av ansökningarna går det att ana en något påtvingad eller pliktskyldig ton på de delar där jämställdhet och tillgänglighet behandlas. Även språket kan ibland vara skrivet på ett sätt som visar att de haft Kulturrådets utlysning i åtanke. Det kan därför sägas att vi haft ett källkritiskt synsätt vid analyserandet av ansökningarna.

4.3 Forskningsetisk hänsyn

I den här studien undersöks inte personers åsikter och uppfattningar utan dokument. Dokumenten som analyseras är offentliga och fritt tillgängliga för allmänheten, vilket innebär att det inte behöver göras lika många etiska överväganden. Vi har nyttjat offentlighetsprincipen vid dokumentinsamlingen då de ansökningar som granskats är offentliga handlingar. I tryckfrihetsförordningen står det att alla har möjlighet att ta del av myndigheters handlingar så länge de inte innehåller sekretessbelagda uppgifter. Handlingarna ska också lämnas ut så snabbt som möjligt av myndigheten som

förvarar handlingen (SFS 1949:105). Under insamlingen av empirin kontaktades Statens kulturråd för att kunna få ta del av ansökningarna då de inte gick att få tillgång till via hemsidan. När kontakt togs via mejl hade vi Brymans (2011, s. 131) definition av informationskravet i åtanke, vilket innebär att berörda personer ska informeras om uppsatsens syfte och hur informationen ska användas (Bryman, 2011).

Dokument som källa är ofta tagen ur sitt ursprungliga sammanhang. Därför kan det vara lätt att själv tolka in och övertolka informationen som finns. Dessutom har dokumentförfattaren ingen möjlighet att ändra, utveckla eller förklara den information som finns i dokumentet. Det här är något vi varit medvetna om under arbetets gång och vi har försökt att undvika att tolka in information och istället enbart analyserat den utskrivna texten.

5 Resultat

Här presenteras vårt resultat. Resultatet är uppdelat efter de två ämnesområdena och frågeställningarna, metoder för läsfrämjande och samverkan.

5.1 Metoder för läsfrämjande

Här presenteras vilka läsfrämjande metoder som har använts i projekten. Dessa presenteras utifrån de fyra aspekterna i Läsandets cirkel, *att välja, att "läsa", reaktion/respons* och *vuxenstöd*.

5.1.1 Att välja

I ansökningarna syns två olika teman när det kommer till *att välja* litteratur och material. Det första temat, urval och material, innefattar vilka olika format som finns med, vem som gör urvalet och vilken representation som syns i litteraturen. Det andra temat består av hur materialet presenteras och exponeras.

Urval och material

Något som förekommer i ansökningarna är att litteraturen som erbjuds ska vara tillgänglig i många olika format så som talböcker, ljudböcker, lättlästa böcker och böcker på flera språk, för att så många som möjligt ska kunna nyttja den. Det ska även finnas böcker för alla åldrar. Projektet *Läsmuskler* (pr17) vill använda andra slags medier än de vanligtvis förekommande, till exempel MP3-spelare, surfplattor och mediejukebox. Ett projekt, *Läsa Spelet 2.0* (pr11), utmärker sig gentemot de andra projekten genom att de vill arbeta läsfrämjande med hjälp av olika spel.

I projektansökningarna står det att litteraturen ska vara normkritisk och ha ett interkulturellt-, HBTQ-, jämställdhets-, genus- och mångfaldsperspektiv för att alla ska känna sig representerade. Ett av få projekt som tog upp vikten av ett HBTQ-perspektiv i litteraturen som ska användas var *Träna & Läs* (pr3).

I ansökningarna nämns att de ansvariga, bibliotekarier och idrottsledare, ska välja ut vilka böcker som ska finnas med. Det här syns tydligt i *Bokmatchen* (pr8) där idrottsledare och bibliotekspersonal är de som kommer välja ut litteratur. I projektet *Bokkicken* (pr18) är tanken att barnen ska läsa samma bok under sommarlovet vilket innebär att barnen inte får välja själva vad de ska läsa. *Läsmuskler* (pr17) är ett av få projekt som tänker låta barnen själva vara med och välja ut litteratur. I *Motala läser idrott* (pr10) kommer barnen till viss del få vara bestämmande vad de vill läsa utifrån en i förväg framtagen lista. Ungdomarna i *Passa boken* (pr25) kommer också få stort inflytande över utformningen av den bokbank som projektet vill sätta samman och använda sig av.

I projektet *Bokkicken* (pr18) skriver de att deltagarna som har behov av lättlästa böcker eller ljudböcker själva aktivt får fråga bibliotekspersonalen om detta. Det här skiljer sig jämfört med de flesta andra projekt där denna typ av material är tänkt att finnas tillgänglig redan från början.

Presentation

Det är enligt de flesta projektansökningarna viktigt att böckerna presenteras och exponeras på ett bra sätt. Medierna ska vara lättåtkomliga och det ska finnas ett varierat utbud. Helst ska materialet också finnas på plats hos föreningen. I *Badhusbiblioteket* (pr2) lyfts vikten av att böckerna exponeras på ett bra sätt, exempelvis genom att de ställs upp med framsidan utåt. Ett av projekten, *Boksport & lagläsning* (pr20), planerar besök av bokbussen till olika fotbollsskolor där barn och vuxna kan ta del av utbudet.

I många av projekten vill de ansvariga ha bokbagar med litteratur som dels kan stå i klubblokalen men även följa med på träningar och resor. Ett exempel på detta är *On the road* (pr15) som vill ha "boktrunkar". I projektet *Arena för läsning* menar de att "tillfället gör läsaren" (pr9 [s.3]) och att det till exempel går att ha böcker på idrottsföreningens café.

5.1.2 Att "läsa"

Något som tas upp i alla ansökningar är att projekten ska möjliggöra läsning genom att ge tid till läsning, skapa rum för läsning och arbeta läsfrämjande.

Tid till läsning

I ett par projekt anser arrangörerna att det är viktigt att läsningen blir en del av idrottande barns vardag genom att avsätta tid till läsning. I *Arena för läsning* (pr9) är två av de planerade aktiviteterna att lyssna på ljudböcker på väg till match och högläsning i stallet hos ridklubben. Högläsning är också något som *Passa boken* (pr25) vill använda sig av.

Skapa rum för läsning

I projektansökningarna nämns vikten av att skapa läsmiljöer där barnen kan läsa utan att bli störda. Läsmiljöer kan enligt aktörerna skapas med hjälp av särskilda möbler såsom

kuddar, fåtöljer och saccosäckar. Projektet *Träna & Läs* (pr3) vill inreda läshytter på Gotlandsfärjorna. Tanken är att de ska utnyttjas av idrottande barn som är på väg till och från matcher eller cuper. Andra projekt koncentrerar sig mer på att materialet ska vara lättillgängligt, dels genom att ha material tillgängligt på idrottsföreningarna och dels genom att ha en idrottshörna på biblioteket som i *MÅL- en förstudie* (pr21).

Läsfrämjande

Alla projekt strävar efter att öka barns läsning och läsförståelse. Däremot nämner bara några projekt att de vill att barn och unga ska läsa mer efter projektets slut. Ett tillvägagångssätt som nämns i projektansökningarna är att de ansvariga vill ha olika lästävlingar för att motivera barnen att läsa. I *Läs dig mot mål* (pr6) samverkar biblioteket i Hudiksvall med Hudik Hockey. En del av projektet kommer innebära att en läst bok kan kvitteras mot en biljett till en ishockeymatch. En lästävling mellan olika föreningar var tänkt att anordnas inom projektet *Idrott + läsning = sant* (pr7).

I *Drömspel* (pr19) vill arrangörerna hjälpa deltagarna, både ovana och vana läsare, att hitta fram till "sin" läsning". *Läsmuskler* (pr17) vill uppmuntra deltagarna till att skriva egna så kallade SMS- noveller. Novellerna är tänkta att skrivas på mobilen och även läsas därigenom. Arrangörerna skriver att det kan vara en bra aktivitet att ägna sig åt på väg till och från match. De vill alltså genom det här att deltagarna ska skriva sig till läsning.

5.1.3 Reaktion/respons

Många av projekten vill uppmuntra till samtal om läsning, genom till exempel bokcirkel, boksamtal och författarbesök.

Samtal om läsning, böcker och litteratur

Flera av de projektansvariga vill att deltagarna ska diskutera med varandra kring litteratur och ta ställning till centrala frågor och värdegrundsfrågor som kan uppkomma vid läsningen. Att diskutera litteratur kan förbättra dialogen i en grupp, vilket bland annat tas upp i *Boksport & Lagläsning* (pr20). Det här vill de göra genom att ha olika läsgrupper för de idrottande barnen på föreningen. Diskussionen kan se olika ut, det kan vara samtal, som nämns ovan, men diskussion kan också ske genom lek, *Bokkicken* (pr18) är ett exempel på det här. Filmskapande tas upp i *Drömspel* (19) och kan även det vara ett sätt för barn att reflektera över det som lästs. Samma projekt nämner även att de vill genomföra "speedtalking" som innebär ett kort bokprat innan träningen börjar.

I *Idrott + läsning = sant* (pr7) är tanken att barnen ska bjudas in till diskussioner och bokprat på biblioteket. Detta projekt skiljer sig från många andra som istället vill ha bokprat och samtal kring läsning på idrottsanläggningen.

5.1.4 Vuxenstöd

Vuxenstödet genomsyrar alla steg i Läsandets cirkel, vilket även framkommer i den här uppsatsen. Under *att välja* visar det sig till exempel genom att en vuxen hjälper barnet *att välja* litteratur. När det handlar om *att "läsa"* kan *vuxenstödet* innebära högläsning och om barnen inte förstår det de läser kan den vuxne hjälpa till att förklara. I kategorin *reaktion/respons* är *vuxenstödet* en mycket stor del då de leder diskussionerna och finns där för att svara på frågor och funderingar som kan uppkomma i samband med läsningen.

Vuxenstödet kan även innebära läsande förebilder. I stort sett alla projekt involverar läsande förebilder som ett verktyg för att motivera barn till läsning. Vilka de läsande förebilderna är varierar från projekt till projekt. Vissa har tänkt använda sig av tränare och föräldrar, andra av idrottsprofiler, och några vill använda sig av äldre ungdomar i samma klubb.

Vuxna läsande förebilder

En del av projekten riktar sig direkt till tränare och andra vuxna i barns närhet för att de ska uppmuntra till läsning. I *Läscoacher och manliga läsande förebilder för ökad läsmotivation* (pr5) vill de använda sig av tränare, lagledare och föräldrar som får utbilda sig till läscoacher för barn och unga. Äldre förebilder är också viktigt när det handlar om normkritik och attityder. Vuxna har stort inflytande på barn och unga och därför är det viktigt att de är goda förebilder, både vad det gäller läsning och i det sociala.

Många av projekten vill rikta sig mot idrottande pojkars läsning och satsar därför på att ha manliga läsande förebilder. I *Läs dig mot mål* (pr6) vill aktörerna istället särskilt lyfta fram kvinnliga förebilder då de även ser ett behov av detta.

En metod som skiljer sig från de andra i projektansökningarna finns i *MÅL- en förstudie* (pr21) och *TeamReader - med laget mot nya mål* (pr22) där tanken är att använda sig av en "personlig tränare i läsning".

I *Passa boken* (pr25) är det tänkt att bibliotekariens uppgift ska vara att komma med boktips till deltagarna men också att bistå med biblioteksvisningar.

Idrottande läsande förebilder

Projekten *Läsa spelet 2.0* (pr11) och *Drömspel* (pr19) vill använda sig av ungdomar som är aktiva i SISU, så kallade SISU-poolare. SISU-poolarna kommer att hålla i läsfrämjande aktiviteter på idrottsskolor under sommaren men även på idrottsaktiviteter under resten av året. *Läsmatchen* (pr12) och *Passa boken* (pr25) har tänkt använda sig av elitidrottande förebilder som bland annat ska hålla föreläsningar och bokcirkel för att inspirera till läsning.

5.2 Samverkan

Här presenteras hur samverkan beskrivs i de olika ansökningarna och vilka anledningar som har angetts för att genomföra samverkan.

Ett synsätt som förekommer i ansökningarna är att många ungdomar utövar någon idrott och att det därför är genom idrottsrörelsen som barn och unga nås. En fördel med att samverka som nämns i projektansökningarna är att vikten av läsning visas på barns och ungas hemmaarena där de befinner sig i sin vardag. Detta nämns bland annat i *Utan språk är du körd* (pr16) och *Läskickar* (pr23).

Vissa av projekten har som målsättning att skapa ett långsiktig samverkan mellan bibliotek och idrottsrörelsen. Ett exempel är *Haninges idrottsrörelse - en läsande rörelse!* (pr4) som vill skapa varaktiga kontaktytor mellan idrottande barn och unga och litteratur för att det ska bli en naturlig del i deras vardag. I projektet *Drömspel* (pr19) strävar de efter att idrottsrörelsen även i framtiden ska se biblioteket som en resurs.

Badhusbiblioteket (pr2) är också ett av få projekt som tydligt visar vem som ska ansvara för vad. Bland annat skulle bibliotekarierna ta hand om bokcirkulationen och arrangemang medan badhuspersonalen skulle sköta den dagliga driften. Trots den tydliga uppdelningen poängterades det att det var viktigt med en nära och kontinuerlig kontakt. I *Träna och läs* (pr3), en samverkan mellan SISU och läns- och kommunbibliotek, finns en tydlig arbetsfördelning. SISU:s uppgift kommer vara att engagera tränare och att marknadsföra projektet. Bibliotekens uppgift kommer vara att stå för material, bokprat och att samordna aktiviteter.

En anledning till samverkan som ofta förekommer är att de två parterna, bibliotek och idrottsrörelsen, har olika kompetenser som kan utnyttjas, till exempel i *Läsglädje i framtidens idrottsförening* (pr13). Det här nämns även i *Boksport & Lagläsning* (pr20) där de menar att de två organisationerna kan komplettera varandra.

En viktig anledning till samverkan som lyfts fram i ansökningarna är att aktörerna vill att läsning ska bli accepterat som aktivitet även för idrottande barn och unga. Det här nämns till exempel i *Läs dig mot mål* (pr6) och *Läsmatchen* (pr12). Också i *Idrott + läsning = sant* (pr7) tas detta upp, här vill de visa på att barn inte är antingen idrottsutövare eller läsare. I detta projekt är förhoppningen även att läsande barn som inte idrottar ska bli idrottare.

I *Motala läser idrott* (pr10) anser de att litteratur kan bidra till att utveckla deltagarnas förmågor både arbetsmässigt och som lagspelare. Arrangörerna anser därför att bibliotek och idrottsrörelsen har nytta av att samverka med varandra.

Läsning är enligt några projektansökningar ett sätt för idrottande barn att återhämta sig och varva ner. Därför är samverkan mellan idrottsrörelsen och biblioteket bra enligt bland annat projektet *Läsa spelet 2.0* (pr11). I *Läsligan* (pr14) vill de från bibliotekets sida lyfta fram normer om speciellt manlighet som ofta råder i idrottsföreningar och hur dessa kan vara skadliga för läsande och skolresultat. De vill öka medvetenheten om detta genom att samverka med idrottsrörelsen.

Läsmuskler (pr17) vill med sin samverkan att målgruppen idrottande barn och unga ska upptäcka biblioteket och använda sig av deras resurser. Dessutom vill biblioteket med hjälp av samverkan upptäcka nya metoder för uppsökande verksamhet och läsfrämjande.

Vi ser att samverkan kan vara ett sätt för att stärka de olika aktörernas uppdrag. Ett av bibliotekens uppdrag är att främja barns och ungas läsning (SFS 2013:801). Samtliga projektansökningar har barn och unga som målgrupp vilket vi anser gör att projekten bidrar till att stärka bibliotekets uppdrag. Bibliotekets uppdrag att stärka det demokratiska samhället gynnas också av samverkan när en ny målgrupp nås. I *Badhusbiblioteket* (pr2) ligger fokus på att skapa nya plattformar för att kunna sprida böcker till oväntade platser och till barn och unga som annars inte skulle komma i kontakt med biblioteket och böcker. *Träna och läs* (pr3) pekar på den nya bibliotekslagen, den nya lokala biblioteksplanen samt den regionala kulturplanen som viktiga anledningar till varför projektet ska genomföras. Samtliga styrdokument, bibliotekslagen, biblioteksplanen och kulturplanen lyfter läsfrämjande för barn och unga som mycket viktigt. Värdegrundsfrågor är en stor del av idrottsföreningarnas uppdrag. I *Ett läsande lag* (pr1) vill arrangörerna att litteraturen ska hjälpa idrottsföreningarna i arbetet med värdegrundsfrågor.

6 Analys och diskussion

Nedan diskuterar vi det som framkommit i resultatet utifrån tidigare forskning och litteratur samt utifrån de två teoretiska modellerna. Avsnittet är uppdelat efter de två frågeställningarna och ämnesområdena, metoder för läsfrämjande och samverkan.

6.1 Metoder för läsfrämjande

Två begrepp finns med i ansökningarna som inte ges någon närmare förklaring: “personlig tränare i läsning” och “sin’ läsning”. Vår tolkning är att “personlig tränare i läsning” kan antas vara en vuxen som finns tillhands för att hjälpa barn eller unga med att utveckla sin läsfärdighet. Det här är något som nämns i *Drömspel* (pr19). Att hitta “sin’ läsning” nämns i *Mål - en förstudie* (pr21) och *TeamReader* (pr22) vi tolkar detta som att deltagarna får hjälp att hitta genrer och litteratur som är anpassade efter deras intressen och behov.

Läsandets cirkel kan ses som en helhet där de fyra olika delarna, *att välja*, *att ”läsa”*, *reaktion/respons* och *vuxenstöd*, påverkas av varandra och är också viktiga delar för barns läsning. *Vuxenstödet* är placerat mitt i cirkeln och ingår som en del i de andra men är även en kategori för sig själv (Chambers, 2011). I de flesta ansökningar nämns något från de fyra olika delarna, vilket innebär att de har haft i åtanke de olika förutsättningar som är viktiga för barns läsning. Några exempel på sådana ansökningar är *Ett läsande lag* (pr1), *Mål - en förstudie* (pr21) och *Passa boken* (pr25). Andra ansökningar riktar endast in sig på några av kategorierna, exempelvis *Bokmatchen* (pr8), *Läsmatchen* (pr12) och *Bokkicken* (pr18). De vanligast förekommande kategorierna i de ansökningar som väljer att rikta in sig på vissa delar är *att välja* och *vuxenstöd*. Inget av projekten

koncentrerar sig endast på en av delarna utan det är alltid två eller fler kategorier som det fokuseras på.

Vissa saker i ansökningarna var svåra att endast placera in i en av Chambers (2011) kategorier. Ett exempel är *Arena för läsning* (pr9) där det påpekas att det är viktigt att göra böcker tillgängliga i olika format. Det här är viktigt för att kunna läsa men även för att kunna välja. Bokcirkel är ett annat exempel som förekommer i ansökningarna och som är svåra att placera i en kategori. Denna aktivitet innebär att ungdomarna läser och känner sig motiverade till att läsa men även att de får diskutera det de läst för att utveckla sin läsförmåga. Ett exempel på det här är *Passa boken* (pr25).

I flera av ansökningarna nämns att de ansvariga, oftast vuxna, ska välja ut vilka böcker som ska finnas med. Risken är att vuxna väljer utifrån vad de tror är bra eller lämpligt för målgruppen. Barnen får sedan välja på det som de vuxna valt ut, vilket gör att barnen inte är delaktiga. Även Sandins resultat visar att barnen sällan är delaktiga i de undersökta projektrapporterna. Chambers (2011) skriver att chansen är större att barnens läsintresse ökar om de får vara delaktiga och själva vara med och planera.

I *Arena för läsning* (pr9) är två av de planerade aktiviteterna att lyssna på ljudböcker på väg till match och högläsning i stallet hos ridklubben. Högläsning nämns även i *Passa boken* (pr25). *Högläsning* tas endast upp i de här två projekten, men även det är läsning vilket är något som Chambers påpekar. Chambers tar också upp vikten av att få tid till läsning då det tar tid att lära sig att läsa och hitta glädjen i det (Chambers, 2011). Generellt nämndes tid för läsning inte i så stor utsträckning i projektansökningarna. Det som togs upp var antingen att de skulle få möjlighet att läsa på sin hemmaarena där de känner sig trygga eller att de skulle ha möjlighet att läsa på väg till och från matcher eller andra idrottsevenemang.

I Schmidts (2015) resultat framkom det en konflikt mellan de traditionella och de nyare medierna, vilket också går att urskilja i vårt resultat. I flera ansökningar betonas vikten av ”god” litteratur och att det skulle vara fokus på läsning av böcker. Andra projektansökningar är dock mer nytänkande och vill använda sig av nya medier och teknik såsom e-böcker och surfplattor. Den traditionella uppfattningen om läsning syns alltså fortfarande i flertalet ansökningar trots förekomsten av en del nytänkande idéer. Några exempel är lästävlingar, läsfrämjade spel och SMS-noveller, något som även framkom i Holmbergs och Johanssons (2015) studie.

Holmberg och Johansson (2015) skriver att det är vanligt att projekten vill använda sig av nyskapande och innovativa idéer, vilket också återfinns i ansökningarna som vi analyserat. Bland annat vill arrangörerna med hjälp av projekten testa nya arbetsmetoder såsom läsfrämjande spel och ”personlig tränare i läsning”. En projektansökan som skiljer sig på många sätt från de andra är *Badhusbiblioteket* (pr2) där ett bibliotek ska inrättas i badhusentrén. Andra projekt vill istället samverka med en eller flera specifika idrottsföreningar. Därför var det intressant att se en aktör som hade tänkt utanför ramarna. Ett par ansökningar hade riktat in sig på att erbjuda fortbildning till ledare, tränare och föräldrar för att lära dem hur de kan hjälpa barn och unga att utveckla sin läsning. Det här är tänkt att ske genom till exempel föreläsningar, seminarier och kurser.

Palmer och Peterson (2007) betonar vikten av uppsökande verksamhet då det kan vara effektivt för biblioteket vid läsfrämjande arbete. Uppsökande verksamhet tillsammans med nyskapande och kreativa aktiviteter kan enligt Palmer och Peterson få fler att upptäcka biblioteket. Projekten i Holmbergs och Johanssons (2015) studie visar även de på vikten av uppsökande verksamhet för att arbeta läsfrämjande och nå målgruppen där de befinner sig. I stort sett alla projekt vill arbeta uppsökande för att de anser att de då når ut till andra målgrupper än tidigare. Några exempel där det uppsökande arbetet har betonats lite extra är i *Boksport & Lagläsning* (pr20) och *Läsmuskler* (pr17).

I ett par projekt vill arrangörerna använda idrottande läsande förebilder, dels i form av elitidrottare och dels i form av så kallade SISU-poolare. Den här tanken stämmer väl överens med Fulcos och Debbie Lees studie (2012) där de har tänkt använda sig av fotbollsspelare som läsande förebilder. SISU-poolarna och de elitidrottande förebilderna ska bland annat hålla i bokcirklar, föreläsningar och vara med på fotbollsskolor, vilket till stor del stämmer överens med vad förebilderna i Fulcos och Debbie Lees studie gjorde. Dock framgick det inte tydligt i våra projektansökningar vad förebilderna förväntades göra under aktiviteterna. Till skillnad från i Fulcos och Debbie Lees studie där det står att förebilderna ska berätta om böcker de läst, läsa för barnen och ungdomarna samt lyssna på när de läser för förebilderna.

Flera av ansökningarna innehåller ord som läsintresse, läslust och läsmotivation, målet är ofta att öka dessa. Det här stämmer överens med resultatet i Sandins (2011) rapport. Dock är det enligt författaren svårt att mäta och utvärdera dessa begrepp, istället anser Sandin att målen borde vara konkreta. Det här är även något som noteras i den här studien, det hade i flera fall varit mer lämpligt med andra begrepp och omformuleringar av målen.

De flesta projektansökningarna betonade vikten av att barn och ungdomar läste och att det inte var lika viktigt vad de läste. Det här visar att aktörerna har tänkt utifrån det vidgade textbegreppet. Även i Holmbergs och Johanssons (2015) projekt framkom att många bibliotek arbetade utifrån det vidgade textbegreppet. Chambers kategori *att "läsa"* innefattar också det en form av vidgat textbegrepp då författaren påpekar att läsning kan ske på många olika sätt och i många olika former, inte bara genom en traditionell fysisk bok.

En av delarna i Chambers modell är som nämns ovan *reaktion/respons* som innebär att det är viktigt att diskutera det som lästs. I ansökningarna är diskussion och samtal ofta förekommande begrepp, vilket även framgår i den tidigare forskningen. Ett exempel är Holmbergs och Johanssons (2015) studie där det också har betonats att det är viktigt att föra en diskussion om det som lästs.

6.2 Samverkan

Palmer och Peterson (2008) nämner i sin artikel fördelen med att ha lokala aktörer som samverkanspartners. Flertalet ansökningar lyfter också fram detta. Ett par av dem vill särskilt ha lokala idrottsprofiler till föreläsningar och olika aktiviteter så som i *Passa boken* (pr25) i Östersund där arrangörerna vill använda sig av spelare i Östersunds fotbollsklubb.

Palmer och Peterson skriver att samarbete och kontakt med olika aktörer är bra i och med att alla har olika slags tillgångar och kompetenser. Exempelvis hade de under deras projekt kontakt med en skola som hade möjlighet att trycka upp affischer och även tillgång till en egen tv-studio. De nämner också kontakten med eleverna som mycket värdefull (Palmer och Peterson, 2008). I projektansökningarna lyfter aktörerna att de genom samverkan kan nå ut till andra målgrupper än vad de i vanliga fall gör samt att de får tillgång till andra slags lokaler. Flera projekt nämner också att idrottsföreningar och bibliotek kan samverka för att de har olika kunskaper. Biblioteket bidrar med resurser och kunskap om litteratur medan idrottsföreningarna bidrar med lokaler samt deltagare till projektet. Idrottstränare och andra aktiva i föreningar känner dessutom ofta barnen och vet därför vilka intressen och olika behov som finns. Det här nämns bland annat i *Läsglädje i framtidens idrottsförening* (pr13) och *Boksport & Lagläsning* (pr20). Rydsjö (2012) anser att dessa olika kunskaper kan användas för att barns litteracitet och språk ska utvecklas. Det här är också något som kan noteras i projekten då det främsta skälet till att samverka är för att främja barns och ungas läsning och utveckla deras läsförståelse och läsförståelse.

I flera av projekten har lättillgänglighet varit ett av målen med samverkan, att finnas på plats där barnen och ungdomarna befinner sig. I Zaugg och Childs (2016) studie hade samverkan genom uppsökande verksamhet underlättat för studenterna. Det här framkom även i ansökningarna. Flera projekt har haft lättillgänglighet som ett av målen med att samverka. De har velat finnas på plats där barnen och ungdomarna befinner sig.

Alla projekt har haft som mål att öka samverkan med andra verksamheter och organisationer. I Holmbergs och Johanssons (2015) studie var det här fokus i några av projekten. Anledningen till detta kan vara att vi riktat in oss specifikt på samverkan till skillnad från Holmberg och Johansson och därför var det bara några av deras projekt som tog upp detta.

Sandin (2011) har granskat slutrapporten till *I rörelse*, författaren kom fram till att bibliotekarier och tränare hade olika förutsättningar tidsmässigt. Det här är inget som framkommit i vårt resultat annat än att de flesta initiativen till projekten är tagna av bibliotek. Biblioteken kan vara mer benägna att ta initiativ på grund av att bibliotekarierna arbetar med projektet inom sitt arbete medan tränarna genomför projekten ideellt.

Om vi diskuterar projektansökningarna utifrån Öglands taxonomi över samverkan mellan bibliotek och föreningsliv noterar vi att de flesta projekten inte kan placeras in på endast en av nivåerna. Ett projekt kan istället hamna på olika nivåer beroende på vad de skriver och vad och hur de ämnar genomföra aktiviteterna.

Sandin (2011) tar i sin text upp ofta förekommande motiv till att arbeta med läsfrämjande projekt. De här olika motiven kunde återfinnas i *Läsmuskler* (pr17) som ville samverka mellan idrottsledare och bibliotekspersonal för att målgruppen, idrottande barn och unga, skulle upptäcka och använda biblioteket och dess mediebestånd. Det vill även genom samverkan upptäcka nya metoder för uppsökande verksamhet och läsfrämjande. I projektet nyttjar aktörerna varandras kunskaper och

resurser, de vill få barnen och ungdomarna att upptäcka bibliotekets medier med hjälp av att använda idrottsföreningens lokaler i utbyte mot att de får använda sig av bibliotekets medier. Detta går att koppla till Öglands (2013) taxonomi, där de hamnar på nivå sex.

Rydsjö (2012) skriver att för att ett samarbete ska ha chans att fortsätta även efter projektets slut, krävs det att ledningen är förankrad och att de olika aktörernas kunskaper är konkretiserade. Att fortsätta samverka även efter avslutat projekt är något som framkommer i flera ansökningar, dock är det ofta otydligt hur det här ska gå till och hur arbetsfördelningen ska se ut. I vissa projekt är det tydligt vem av aktörerna som ska göra vad, *Badhusbiblioteket* (pr2) och *Träna & läs* (pr3), medan det i andra inte går att urskilja arbetsfördelningen. Det är otydligt i ansökningarna hur de ska fortsätta samverka efter avslutat projekt, det som nämns är endast att de har som mål att göra det. Utifrån Rydsjös definition går det alltså att urskilja att det kan vara svårt för projekten att fortsätta samverka i och med att deras kunskaper sällan är konkretiserade och arbetsfördelning sällan är tydligt uppdelad. Ovanstående går delvis att placera in på nivå sex i Öglands (2013) taxonomi då det till stor del handlar om att nyttja varandras kunskaper. Det går även att till viss del placera in detta i nivå två som innebär att samverkan sker då och då. I flera ansökningar är det otydligt vem som gör vad och hur samverkan är tänkt att fortgå efter avslutat projekt detta kan orsaka att samverkan endast sker sporadisk.

På nivå tre i Ögland (2013) ska medieutbudet vara anpassat till föreningslivet. I *MÅL - en förstudie* (pr21) finns planer på att ha en idrottshörna på biblioteket vilket tyder på att biblioteket haft föreningslivet i åtanke när de gjort sin medieplanering.

I Kulturrådets slutrapport (Statens kulturråd, u.å.b) nämns det att bibliotek och idrottsrörelsen samverkan passar in på nivå fem och sex i Öglands taxonomi (2013). När vi har analyserat ansökningarna utifrån taxonomin har vi kunnat se att de enskilda projekten kan placeras in även på andra nivåer. Dock är steg sex ofta förekommande då majoriteten av projekten strävar efter att nyttja varandras kompetenser.

Nivå sju i Öglands (2013) taxonomi innebär att biblioteket har i uppdrag att samverka med föreningslivet. I *Träna och läs* (pr3) motiveras projektet med att bibliotekslagen, biblioteksplanen och kulturplanen vill ha fokus på läsfrämjande för barn och unga. Läsfrämjande genomförs med fördel genom uppsökande verksamhet och därför kan det sägas att biblioteket indirekt har ett uppdrag att samverka. I ansökningen till *Ett läsande lag* (pr1) står det att bibliotekets arbete med att stärka det demokratiska samhället gynnas av samverkan. Även här kan det alltså anses som att biblioteket har ett indirekt uppdrag att samverka.

7 Slutsatser

I det här avsnittet för vi ett resonemang utifrån de två frågeställningarna *Vilka metoder använder sig projekten av för att främja barns och ungas läsning?* och *Varför vill bibliotek och idrottsrörelsen samverka med varandra?*, och reflekterar kritiskt över vårt arbete. Det finns även ett avsnitt om fortsatt forskning.

I projektansökningarna har vi funnit ett antal olika metoder för läsfrämjande. Bland annat har aktiviteter såsom exempelvis diskussioner om läsning, högläsning, lästävlingar och eget berättande förekommit. Flertalet ansökningar strävar efter att arbeta på nya sätt och vill till exempel använda sig av nya medier. Trots det här syns fortfarande flera traditionella metoder för läsfrämjande och också en traditionell syn på läsning. Den fysiska boken står ofta i centrum och projektansvariga lyfter gärna vikten av "god litteratur". Dessutom är ofta förekommande aktiviteter bokcirklar och författarbesök. Vuxna och äldre ungdomar spelar en stor roll i alla projekten i form av läsande förebilder. Förebilderna är tänkta att hjälpa barnen och ungdomarna att utveckla sin läsning och inse vikten av läsning för att klara samhällets krav. De ska vara bra förebilder men också leda bokdiskussioner, ge boktips och hjälpa deltagarna att hitta litteratur som passar deras behov och intresse. För att alla ska kunna hitta material som passar dem krävs det tillgång till olika format såsom exempelvis talböcker. Något som också är viktigt är att litteraturen är representativ ur ett jämställdhets-, genus-, HBTQ-, interkulturellt- och mångfaldsperspektiv.

I samverkan mellan organisationer möjliggörs erfarenhetsutbyte och nyttjande av varandras kompetenser. Detta är i projektansökningarna den främsta orsaken till att vilja samverka, både från idrottsföreningarnas och från bibliotekens sida.

Från bibliotekens sida är möjligheten att nå en ny målgrupp en av de främsta anledningarna till att de vill samverka med idrottsrörelsen. Många barn och unga är aktiva i idrottsföreningar och därför är det en bra plats att nå dem genom. En annan viktig anledning till att samverka som lyfts fram är att biblioteket bland annat vill att barnen och ungdomarna upptäcker bibliotekets resurser genom att ta sig till platser där de befinner sig. Från idrottsföreningarnas sida är främsta skälet till samverkan att barnen och ungdomarna genom läsning kopplar av och vilar. Biblioteken och bibliotekarierna är då de som har resurser och kunskaper kring läsning och litteratur. Dessutom anser idrottsföreningarna att det stärker deras arbete med värdegrundsfrågor i och med att läsning bidrar till diskussion om viktiga frågor.

7.1 Reflektion över arbetet

Vid insamlingen av projektansökningarna hade vi förväntat oss att alla initiativen skulle vara tagna av biblioteken. Något som dock sedan visade sig att det inte stämde. I några av de beviljade ansökningarna hade initiativet tagits från idrottsrörelsen.

Läsandets cirkel visade sig fungera väl i förhållande till projektansökningarna. Vi kunde få fram information som visade sig stämma överens med de fyra delarna i modellen och därför var det enkelt att koppla samman teori och empiri. Det visar att biblioteken men också de idrottsföreningar som ansökt har kunskap om olika faktorer som är viktiga för barns läsning, även om de inte rent praktiskt arbetar utifrån Läsandet cirkel.

När det gäller Öglands taxonomi var kopplingen inte lika självklar men den har ändå varit en bra referensram vid analyserandet och diskuterandet av empirin. En bidragande orsak kan ha varit mängden empiri. Öglands taxonomi är en övergripande modell för samvekan mellan föreningsliv och folkbibliotek och kan därför vara svår att jämföra med enskilda eller ett fåtal projektansökningar. Om en större mängd empiri undersökts

hade vi kunnat studera samverkan i ett större sammanhang och enklare kunnat se samband mellan resultatet och Öglands taxonomi.

Det finns både för och nackdelar med att ha projektansökningar som empiri. Till exempel var det i våra ansökningar en begränsad mängd löpande text. Det bidrog till att den text som fanns tillskrevs stor betydelse och felaktiga tolkningar kan ha gjorts. Fördelen med dokument som empiri är att de finns tillgängliga redan från början. En djupare förståelse hade kunnat uppnås med hjälp av intervjuer med de olika aktörerna. Dock hade underlaget inte blivit lika brett på grund av den tidsbegränsning vi haft.

7.2 Förslag till fortsatt forskning

Läsfrämjande är ett av bibliotekens huvuduppdrag och ett effektivt sätt för att arbeta med detta är att samverka. I framtiden skulle det vara intressant att granska de projektrapporter som har skrivits efter projektens slut och undersöka dem utifrån vad som står i ansökningarna. Har målen uppnåtts eller inte och har de kunnat genomföra det de har velat göra. Genom att undersöka detta kan fler lyckade samverkansprojekt genomföras då det ger en bättre uppfattning om vilka metoder som fungerar. Ytterligare förslag till fortsatt forskning är att genomföra uppföljande intervjuundersökningar om hur projekten upplevts av deltagarna. Dessutom kan det vara av intresse att studera och jämföra skillnaden mellan beviljade och icke beviljade ansökningar. Vilka faktorer gör att vissa projekt beviljas medan andra får avslag.

8 Referenser

Opublicerat material

25 projektansökningar från Statens kulturråd. Skickade till författarna 4 april, 2017. Finns i författarnas ägo. Förteckning finns i bilaga 1.

Publicerat material

Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder* (2:a uppl.). Malmö: Liber.

Chambers, A. (2011). *Böcker inom och omkring oss* (Ny, rev., utg.). Huddinge: X Publishing.

Danermark, B. (2000). *Samverkan - himmel eller helvete?: [en bok om den svåra konsten att samverka]*. Stockholm: Gothia.

Eriksson, A., Lindencrona, F., Olsson, I. & Puskeppeleit, M. (2007). Intersektionell samverkan i utvecklingsprojekt – en jämförande analys. I R. Axelsson & S. Bihari Axelsson (Red.), *Folkhälsa i samverkan mellan professioner, organisationer och samhällssektorer*. Lund: Studentlitteratur.

Foreningen !Les. (u.å.). *Evalueringsrapport Idrett og lesning 2006–2008*. Hämtad 10 april, 2017, från <http://foreningenles.no/wp-content/uploads/2012/12/EVALUERINGSRAPPORT-20062008.pdf>

Fulco, C., & Debbie Lee, V. (2010). Read like a Demon: football heroes promoting reading to primary school students. *Australasian Public Libraries and Information Services*, 23(4), 151–156.

Holmberg, S. & Johansson, A. (2015). *Vad är Läsfrämjande?: En Studie Av Läsfrämjande Projekt På Folkbibliotek Med Stöd Från Statens Kulturråd* (Kandidatuppsats, Institutionen för Biblioteks- och Informationsvetenskap, Högskolan i Borås, 2015:13). Hämtad från <http://www.diva-portal.se/smash/get/diva2:840591/FULLTEXT01.pdf>

Loertscher, D. (1988). *Taxonomies of the school library media program*. Englewood, Colorado: Libraries Unlimited.

Merriam, S. B. (1994). *Fallstudien som forskningsmetod*. Lund: Studentlitteratur.

Palmer, L. & Peterson, E. (2007). Grassroots Collaboration: Growing Community with the "One Book, One Community" Program. *Technical Services Quarterly*, 24(3), 51-65.

Prop. 2013/14:3. *Läsa för livet*. Hämtad 16 maj, 2017, från <http://www.regeringen.se/49bb92/contentassets/675c756728834af198bcd7a093cc3d84/asa-for-livet-prop.2013143>

Regeringskansliet. (2013). *Uppdrag till Statens kulturråd att genomföra läsfrämjande verksamhet för pojkar och flickor i samarbete med idrottsrörelsen*. Hämtad 23 mars, 2017, från <http://www.regeringen.se/regeringsuppdrag/2013/06/ku20131293ko/>

Riksidrottsförbundet. (2015). *Om riksidrottsförbundet*. Hämtad 3 maj, 2017, från <http://www.rf.se/Undermeny/RFochsvenskidrott/OmRF/>

Rosén, M. (2012). Förändringar i läsvanor och läsförmåga bland 9- till 10-åringar: Resultat från internationella studier. I U. Carlsson & J. Johannisson (Red.), *Läsarnas marknad, marknadens läsare - en forskningsantologi*. (s. 111–139). Göteborg: Nordicom.

Rydsjö, K., Hultgren, F., & Limberg, L. (2010). Det samtida barnbiblioteket – ett bibliotek i barnens tjänst. I K. Rydsjö, F. Hultgren, & L. Limberg (Red.), *Barnet, platsen, tiden: teorier och forskning i barnbibliotekets omvärld*. (s. 271–286). Stockholm: Regionbibliotek Stockholm.

Rydsjö, K. (2012). *Dags att höja ribban!? En rapport om samverkan mellan barnhälsovård och bibliotek kring små barns språk och litteracitetsutveckling*. Hämtad 7 april, 2017, från https://www.regionhalland.se/PageFiles/44091/BVC_rapport_Rydsjo.pdf

Sandin, A. S. (2011). *Barnbibliotek och lässtimulans: Delaktighet, förhållningssätt, samarbete*. Stockholm: Regionbibliotek Stockholm.

Schmidt, C. (2015). "Vi packar mängder med böcker, kanelgiffjar, saft och kör ut": en rapport om läsfrämjande insatser hos folkbiblioteken i sex län/regioner. Hämtad 7 april, 2017, från <https://www.regionhalland.se/PageFiles/100500/vi-packar-mangder-med-bocker-kanelgiffjar-saft-och-kor-ut.pdf>

SFS 2013:801. *Bibliotekslag*. Stockholm: Kulturdepartementet.

SFS 1949:105. *Tryckfrihetsförordning*. Stockholm: Justitiedepartementet.

SISU Idrottsutbildarna. (2017). *Om oss*. Hämtad 3 maj, 2017, från <http://www.sisuidrottsutbildarna.se/Omoss/>

Slutrapport. (u.å.). *I rörelse. Projektet som förenar läsning och idrott i Västerbotten 2005–2007*. Hämtad 6 april, 2017, från <http://regionvasterbotten.se/wp-content/uploads/2012/08/I-R%C3%B6relse-slutrapport.pdf>

SOU 2012:65. *Läsandets kultur*. Stockholm: Kulturdepartementet.

Statens kulturråd. (u.å.a). *Idrott och läsning*. Hämtad 20 april, 2017, från <http://www.kulturradet.se/sv/Lasframjande/Idrott/>

Statens kulturråd. (u.å.b). *Slutredovisning av uppdraget att genomföra läsfrämjande verksamhet för pojkar och flickor i samarbete med idrottsrörelsen* (KU2013/1293/KO). Hämtad 10 april, 2017, från http://www.laskickar.se/wp-content/uploads/2016/04/Idrott-och-1%C3%A4sning-slutredovisning_2015.pdf

Statens kulturråd. (u.å.c). *Stöd till läs- och litteraturfrämjande insatser*. Hämtad 19 april, 2017, från <http://www.kulturradet.se/sv/bidrag/bibliotek/Lasframjande-insatser/>

Thurén, T. (2013). *Källkritik* (3., [rev. och omarb.] uppl.). Stockholm: Liber.

Zaugg, H. & Child, C. (2016). Collaborating with Nonlibrary Faculty for Assessment and Improved Instruction. *Journal of Library Administration*, 56(7), 823–844. DOI: 10.1080/01930826.2015.1124704

Ögland, M. (2013). *Taxonomier: Verktyg för biblioteksutveckling* (Regionbibliotek Stockholms skriftserie; 13). Stockholm: Regionbibliotek Stockholm.

Bilaga 1 Förteckning över empiriskt material

Projektnr	Aktör	Namn	Diariernr
pr1	Gnesta bibliotek	<i>Ett läsande lag</i>	KUR 2014_6415
pr2	Region Gotland/Gotlands kommun	<i>Badhusbiblioteket</i>	KUR 2014_6104
pr3	Region Gotland/Gotlands kommun	<i>Träna & Läs</i>	KUR 2014_6008
pr4	Haninge kommun	<i>Haninge idrottsrörelse - en läsande rörelse!</i>	KUR 2013_5976
pr5	Huddinge kommun	<i>Läscoacher och manliga läsande förebilder för ökad läsmotivation</i>	KUR 2013_5969
pr6	Hudiksvalls kommun	<i>Läs dig mot mål</i>	KUR 2014_2269
pr7	Höganäs kommun, folkbiblioteket	<i>Idrott + Läsning = Sant</i>	KUR 2014_2376
pr8	Katrineholms kommun, Kultur och turismförvaltningen	<i>Bokmatchen</i>	KUR 2014_2339
pr9	Kultur i väst	<i>Arena för läsning</i>	KUR 2014_6405
pr10	Motala bibliotek, Motala kommun	<i>Motala läser idrott</i>	KUR 2013_5914
pr11	SISU Idrottsutbildarna Blekinge	<i>Läsa spelet 2.0</i>	KUR 2014_6383
pr12	SISU Idrottsutbildarna Örebro	<i>Läsmatchen</i>	KUR 2014_6422

pr13	SISU Idrottsutbildarna Blekinge	<i>Läsglädje i framtidens idrottsförening</i>	KUR 2014_2360
pr14	Skellefteå kommun	<i>Läsligan</i>	KUR 2014_6450
pr15	Skellefteå kommun	<i>On the road</i>	KUR 2013_6009
pr16	Södermanlands Idrottsförbund	<i>"Utan Språk är du körd"</i>	KUR 2014_6365
pr17	Ulricehamns kommun	<i>Läsmuskler</i>	KUR 2013_5981
pr18	Upplands Väsby kommun	<i>Bokkicken</i>	KUR 2014_2354
pr19	Länsbibliotek Uppsala	<i>Drömspel</i>	KUR 2014_6215
pr20	Västernorrlands Idrottsförbund	<i>Boksport & Lagläsning</i>	KUR 2014_2322
pr21	Västerås stad, Västerås stadsbibliotek	<i>MÅL – en förstudie</i>	KUR 2013_5920
pr22	Västerås Stadsbibliotek	<i>TeamReader - med laget mot nya mål</i>	KUR 2014_6396
pr23	Växjö kommun	<i>Läskickar</i>	KUR 2014_2361
pr24	Länsbiblioteket i Örebro län	<i>Läs – kickar</i>	KUR 2014_2391
pr25	Regional biblioteksverksamhet, Östersunds bibliotek	<i>Passa boken</i>	KUR 2014_6198

Bilaga 2 Mejl till Kulturrådet

Hej! Vi pratades vid igår om att vi skulle vilja få tillgång till projektansökningar som kom in i samband med satsningen på läsfrämjande och idrott 2013 -2014. Vi läser båda till bibliotekarie vid Högskolan i Borås och tanken är att vi ska använda oss av dem i våran kandidatuppsats (handledare: Mats Dahlström, mats.dahlstrom@hb.se och Arja Mäntykangas, arja.mantykangas@hb.se). I uppsatsen vill vi undersöka varför biblioteken ser samarbete med idrottsföreningar som givande och vilka motiveringar det finns för att driva läsfrämjande projekt i samband med idrott.

Vi skulle i första hand vilja ha de ansökningar som sedan blivit beviljade. Kommer de att skickas via mail?

Vi skulle vara tacksamma om vi fick tillgång till ansökningarna den här veckan.

Tack på förhand!

Med vänlig hälsning
Julia Fantenberg och Emmelie Ernst